Наталія І. Тидір*

МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ І РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті розглядаються актуальними питання наукового дослідження спрямовані на впровадження таких змін, які комплексно вирішували б соціальні проблеми й диспропорції та сприяли б суспільному добробуту. Соціальну спрямованість економіки нашої держави визнано пріоритетним напрямом. Життя сучасного українського суспільства — це основна мета розвитку держави та соціальної економіки.

Доведено, що особливість соціальної економіки полягає в органічному економічній складової з соціальною, причому в їх нерозривних взаємообумовленості та взаємозалежності. Тому, соціальна економіка — це економіка, орієнтована на розвиток особистості та досягнення соціального прогресу. Встановлено, що стабілізація економічного, політичного і соціального життя сучасного українського суспільства — це основна мета розвитку держави та соціальної економіки.

Визначено, що головною метою соціальної економіки виступає необхідність забезпечення вільного розвитку людини, гідного рівня і якості життя кожного громадянина та населення країни в цілому. Засобом же досягнення такої мети є економіка, яка динамічно розвивається. Як відомо, до функцій соціального забезпечення належить встановлення рівня мінімальної заробітної плати як соціальної гарантії, спрямованої на підвищення рівня доходу населення та покращання умов життя. Питання оплати праці та її організаційного забезпечення є одним із ключових у системі соціальних, трудових та економічних взаємовідносин. Питання оплата праці, встановлення мінімального її рівня та інші є складовою державної політики. Це вимагає відповідного регулювання, яке повинно здійснюватися на державному рівні. Одним із важелів державного регулювання та впливу держави на питання оплати праці є надання соціальних гарантій шляхом встановлення мінімальної заробітної плати, норми оплати праці тощо.

Запропоновано модель управління формуванням і розвитком соціальної економіки України, що вимагає активної участі держави в управлінні процесами функціонування соціальної інфраструктури та ключових сфер життєдіяльності.

Ключові слова: соціальна держава, соціально орієнтована економіка, податкова система, етапи розвитку, податок на доходи фізичних осіб.

Рис. 1. Літ. 13.

DOI: 10.32752/1993-6788-2020-1-223-95-101

Наталья И. Тидир

МОДЕЛЬ УПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЕМ И РАЗВИТИЕМ СОЦИАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье рассматриваются актуальные вопросы научного исследования которые направлены на внедрение таких изменений, что в комплексе решали бы социальные проблемы и диспропорции и способствовали общественному благосостоянию. Социальную направленность экономики государства признано приоритетным направлением в жизни современного украинского общества — это основная цель развития государства и социальной экономики.

Доказано, что особенность социальной экономики заключается в органическом сочетании экономической и социальной составляющих, причем в их неразрывной взаимообусловленности и взаимозависимости. Поэтому, социальная экономика — это экономика, ориентированная на

* National Academy of Management. Kyiv. Ukraine.

ORCID 0000-0003-4561-8755

развитие личности и достижения социального прогресса. Установлено, что стабилизация экономического, политического и социальной жизни современного украинского общества – это основная цель развития государства и социальной экономики.

Определено, что главной целью социальной экономики выступает необходимость обеспечения свободного развития человека, достойного уровня и качества жизни каждого гражданина и населения страны в целом. Средством же достижения такой цели является экономика которая динамично развивается. Как известно, в функции социального обеспечения относится установление уровня минимальной заработной платы социальной гарантии, направленной на повышение уровня дохода населения и улучшения условий жизни. Вопросы организации оплаты труда является одним из важнейших в системе социально-трудовых, социально-экономических отношений; оплата труда является элементом национальной политики, поэтому их регулирование должно осуществляться взвешенно и на государственном уровне. Одним из основных рычагов воздействия государства на порядок организации оплаты труда на предприятиях является предоставление социальных гарантий в оплате труда работников (минимальная заработная плата, нормы оплаты труда, другие гарантии и компенсации). Главной составляющей в системе государственных социальных гарантий является минимальная заработная плата, эффективность которой зависит от модели расчета ее величины.

Предложена модель управления формированием и развитием социальной экономики Украины, что требует активного участия государства в управлении процессами функционирования социальной инфраструктуры и ключевых сфер жизнедеятельности.

Ключевые слова: социальное государство, социально ориентированная экономика, налоговая система, этапы развития, налог на доходы физических лиц.

Natalia I. Tydir

MANAGEMENT MODEL OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF UKRAINE SOCIAL ECONOMY

The article considers topical issues of scientific research aimed at implementing such changes that would comprehensively address social problems and imbalances and would contribute to public welfare. The social orientation of the economy of our state is recognized as a priority – the life of modern Ukrainian society is the main goal of the development of the state and social economy.

It is proved that the peculiarity of the social economy lies in the organic economic component with the social and in their inseparable interdependence and interdependence. Therefore, the social economy is an economy focused on the development of the individual and the achievement of social progress. It is established that the stabilization of economic, political and social life of modern Ukrainian society is the main goal of state development and social economy.

It is determined that the main purpose of the social economy is the need to ensure the free development of man, a decent level and quality of life of every citizen and the population as a whole. The means to achieve this goal is a dynamically developing economy. As is known, the functions of social security include the establishment of the level of the minimum wage as a social guarantee aimed at increasing the income level of the population and improving living conditions. The issue of wage organization is one of the most important in the system of socio-labor, socio-economic relations; wages are an element of national policy, and therefore their regulation should be balanced and at the state level. One of the main levers of state influence on the organization of wages at enterprises is the provision of social guarantees in the remuneration of employees (minimum wage, wage rates, other guarantees and compensations). The most important component in the system of state social guarantees is the minimum wage, the effectiveness of which depends on the model for calculating its value.

The model of management of formation and development of social economy of Ukraine is offered that demands active participation of the state in management of processes of functioning of a social infrastructure and key spheres of life.

Keywords: *welfare state, socially oriented economy, tax system, stages of development, personal income tax.*

Peer-reviewed, approved and placed: 14.01.2020.

Постановка проблеми. Соціальний захист та соціальне забезпечення в Україні здійснюється шляхом призначення пільг, здійснення соціальних та компенсаційних виплат, а також надання соціальних послуг (здебільшого державними або комунальними закладами системи соціального захисту).

У найбільш загальному вигляді соціальна економіка є системою соціально-економічних відносин, заснованих на різних формах власності, на принципах свободи підприємництва та сумлінної конкуренції, що забезпечує гідне життя населення, гарантію його соціального захисту та соціальної безпеки, на основі високого рівня розвитку економіки. Формування і розвиток соціальної економіки відбувається за активної участі держави. Наразі більшість країн, особливо європейських) визначають свою політику – як країни соціальної спрямованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку національного господарства та економічного потенціалу присвячено праці відомих вітчизняних учених: І.О. Бочана [1], В.М. Гейця [3], С.А. Єрохіна [5], М.М. Єрмошенка [5], Я.А.Жаліло [6], В.Я. Шевчука [12], І.Ю. Штулер [13]. Проте, навіть зазначеними авторами вирішено не всі питання пов'язані з управлінням, формуванням і розвитком соціальної економіки України.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Досі залишаються актуальними дослідження спрямовані на впровадження таких змін, які комплексно вирішували б соціальні проблеми й диспропорції та сприяли б суспільному добробуту. Все це вимагає побудови моделі управління формуванням і розвитком соціальної економіки України, що і є запропоновано в цій статті.

Метою дослідження є побудова моделі управління формуванням і розвитком соціальної економіки України.

Основні результати дослідження. Найважливішою ознакою сучасного розвитку вважається соціалізація економічних систем і спрямування економічної функції держави соціальним цілям. Соціальні надбання найрозвиненіших країн є прикладом для інших країн щодо рівня розвитку та необхідності імплементації заходів та дій спрямованих на соціальне забезпечення. Україна в цьому процесі не стала винятком, тому створення основ соціальної економіки є головним змістом соціальної стратегії держави. Відбувається цей процес за прикладом провідних країн світу і є критерієм, що визначає основний напрям змін у суспільних відносинах [8, с. 675].

Домінування соціальної спрямованості розвитку нашої країни відобразилося у конституційному визначенні моделі соціальної держави в певній формі. Соціальну спрямованість економіки нашої держави визнано пріоритетним напрямом, що зафіксовано в Конституції України, де також проголошено, що людина, її життя, честь і гідність є найвищою соціальною цінністю. Основний обов'язок держави полягає в утвердженні й забезпеченні прав і свобод людини і громадянина. Ці декларативні положення знаходять

своє практичне впровадження у Конституції (стаття 46, 48, 49). Цими статтями визначається право громадянина на достатній життєвий рівень, на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування, а також право на соціальний захист за віком, у випадку хвороби, інвалідності, втрати годувальника та в інших випадках, передбачених законом [7, с. 82]. Необхідно підкреслити, що особливість соціальної економіки полягає в органічному поєднанні суто економічного з суто соціальним, причому в їх нерозривних взаємообумовленості та взаємозалежності. Тому соціальна економіка — це економіка, орієнтована на розвиток особистості та досягнення соціального прогресу.

Як відомо, до функцій соціального забезпечення належить встановлення рівня мінімальної заробітної плати як соціальної гарантії, спрямованої на підвищення рівня доходу населення та покращання умов життя. Питання оплати праці та її організаційного забезпечення є одним із ключових у системі соціальних, трудових та економічних взаємовідносин. Питання оплата праці, встановлення мінімального її рівня та інші є складовою державної політики. Це вимагає відповідного регулювання, яке повинно здійснюватися на державному рівні. Одним із важелів державного регулювання та впливу держави на питання оплати праці є надання соціальних гарантій шляхом встановлення мінімальної заробітної плати, норми оплати праці тощо.

В економічній теорії соціальна економіка трактується як «система господарювання, в основі якої знаходиться забезпечення соціально орієнтованого економічного зростання у взаємозв'язку з економічно орієнтованим соціальним розвитком». [7, с. 82]. Основними напрямками соціальної економіки є: гарантування конституційних прав громадян на працю, соціальний захист, освіту, охорону здоров'я, культуру, житло; регулювання отримуваних доходів, в т.ч. гарантування розміру мінімальної заробітної плати, економічний захист заощаджень населення, індексація фіксованих доходів, справедлива система розподілу та пенсійного забезпечення, надання допомоги та соціальні виплати населенню; забезпечення зайнятості населення; виплати на випадок безробіття, навчання та перекваліфікації непрацюючих осіб, здобуття бажаного рівня загальної і спеціальної освіти; орієнтація державної політики на сім'ю, забезпечення прав і соціальних гарантій сім'ям. Тобто стабілізація економічного, політичного і соціального життя сучасного українського суспільства — це основна мета розвитку держави та соціальної економіки [7, с. 82].

У свою чергу, відповідно до пріоритетів розвитку України врахування потребують особливості державного управління соціальною економікою. На сучасному етапі соціальна економіка перебуває в умовах модернізаційних державноуправлінських змін і соціальної трансформації. Це вимагає активної участі держави в управлінні процесами функціонування соціальної інфраструктури та ключових сфер життєдіяльності (рис. 1).

Отже, головною метою соціальної економіки виступає необхідність забезпечення вільного розвитку людини, гідного рівня і якості життя кожного громадянина та населення країни в цілому. Засобом же досягнення такої мети є економіка, яка динамічно розвивається.

Рис. 1. Модель управління формуванням і розвитком соціальної економіки України, складено автором на основі [1, 2, 4, 11]

Висновки. Таким чином, проведене наукове дослідження дає підставу зробити такі висновки. Аналіз основних соціально-економічних показників розвитку України є основою для ідентифікації низки проблем, вирішення яких неможливе без вдосконалення державної політики щодо регулювання соціальної сфери. Саме інституціональне регулювання соціальної сфери є одним із найважливіших напрямів державного управління, основним завданням якого є формування захисту, насамперед, від безробіття, забезпечення допомоги для непрацездатних і найбідніших прошарків населення, поєднання страхової та державної систем соціального захисту, розвиток системи освіти та інших галузей соціальної сфери.

1. Бочан І.О. Системна трансформація економіки України та шляхи подолання кризових явищ: інституціональний підхід. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010. № 29. С. 25-30.

2. Брояка А.А. Макроекономічні показники як індикатори соціально-економічного розвитку країни. Збірник тез доповідей Міжн.наук.-практ.конф. «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, фінансів та управління в Україні та світі». 2017. Полтава: ЦФЕНД. С. 34-36.

3. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України: монографія / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. Харків: Константа, 2006. 272 с.

4. Диха М.В. Соціально-економічний розвиток України: напрями та засоби реалізації: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 388 с.

5. Організаційно-економічні аспекти інноваційного оновлення національного господарства: Наук. монографія / наук.ред. М.М. Єрмошенко, С.А.Єрохін. К.: НАУ, 2008. 216 с.

6. Жаліло Я. А. Внутрішній ринок України як рушій економічного зростання / Я. А. Жаліло // Безпека економічних трансформацій : матеріали 8-го засідання «круглого столу» (22 груд. 1999 р.). Київ, 2000. С. 7.

7. Крамаренко К.М., Бойчук М.П. Теоретичні аспекти національної економічної безпеки. Економіка та суспільство. 2017. Вип. 8. С. 165-168.

8. Лагутін В.Д. Інститути і економічні механізми стабільності та розвитку суспільства. Економіка України. 2018. № 9. С. 13-25.

9. Новак А. Я. Як підняти українську економіку : Монографія / А. Я. Новак. [2-ге вид.]. Київ : Гнозис, 2007. 344 с.

10. Післякризовий розвиток економіки України : засади стратегії модернізації / [кер. авт. кол. Жаліло Я. А.]. Київ : НІСД, 2011. 66 с.

11. Петровська О. С. Сучасна модель економічного розвитку національної економіки / О. С. Петровська // Економічна теорія. 2008. № 1. С. 30-40.

12. Шевчук В.Я. Формування інноваційної моделі сталого розвитку України в посткризовий період: [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2010/1-2/20103.html>.

13. Штулер І.Ю. Макроекономічні зміни в структурі ВВП: екзистенція структурної перебудови національної економіки/ І.Ю. Штулер// Актуальні проблеми економіки. 2019. №3. С. 37-44.

1. Bochan I.O. Systemna transformatsiia ekonomiky Ukrainy ta shliakhy podolannya kryzovykh yavyschch: instytutsionalnyi pidkhd. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. 2010. № 29. S. 25-30.

2. Broiaka A.A. Makroekonomichni pokaznyky yak indykatory sotsialno-ekonomichnoho rozvytku krainy. Zbirnyk tez dopovidei Mizhn.nauk.-prakt.konf. «Suchasnyi stan ta perspektvyvy rozvytku ekonomiky, obliku, finansiv ta upravlinnia v Ukraini ta sviti». 2017. Poltava: TsFEND. S. 34-36.

3. Heiets V.M. Innovatsiini perspektvyv Ukrainy: monohrafiia / V.M. Heiets, V.P. Semynozhenko. Kharkiv: Konstanta, 2006. 272 s.

4. Dykha M.V. Sotsialno-ekonomichniy rozvytok Ukrainy: napriamy ta zasoby realizatsii: monohrafiia. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2016. 388 s.

5. Orhanizatsiino-ekonomichni aspekty innovatsiinoho onovlennia natsionalnoho hospodarstva: Nauk. monohrafiia / nauk.red. M.M. Yermoshenko, S.A.Ierokhin. K.: NAU, 2008. 216 s.

6. Zhalilo Ya. A. Vnutrishnii rynek Ukrainy yak rushii ekonomichnoho zrostantia / Ya. A. Zhalilo // Bezpeka ekonomichnykh transformatsii : materialy 8-ho zasidannia «kruhloho stolu» (22 hrud. 1999 r.). Kyiv, 2000. S. 7.

7. Kramarenko K.M., Boichuk M.P. Teoretychni aspekty natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2017. Vyp. 8. S. 165-168.
8. Lahutin V.D. Instytuty i ekonomichni mekhanizmy stabilnosti ta rozvytku suspilstva. *Ekonomika Ukrainy*. 2018. № 9. S.13-25.
9. Novak A. Ya. Yak pidniaty ukrainsku ekonomiku : Monohrafiia / A. Ya. Novak. [2-he vyd.]. Kyiv : Hnozis, 2007. 344 s.
10. Pislakryzovyi rozvytok ekonomiky Ukrainy : zasady stratehii modernizatsii / [ker. avt. kol. Zhalilo Ya. A.]. Kyiv : NISD, 2011. 66 s.
11. Petrovska O. S. Suchasna model ekonomichnoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky / O. S. Petrovska // *Ekonomichna teoriia*. 2008. №1. S. 30-40.
12. Shevchuk V.Ia. Formuvannia innovatsiinoi modeli staloho rozvytku Ukrainy v postkryzovyi period: [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : // <http://soskin.info/ea/2010/1-2/20103.html/>. Zaholovok z ekrana.
13. Shtuler I.Iu. Makroekonomichni zminy v strukturi VVP: ekzystentsiia strukturnoi perebudovy natsionalnoi ekonomiky/ I.Iu. Shtuler// *Aktualni problemy ekonomiky*. 2019. №3. S. 37-44.